

VALERIU MOISESCU

Labirintul cu oglinzi

Se spune că un vechi palat, undeva în Asia, avea 99 de intrări și o singură ieșire.

Teatrul (ca artă, nu ca instituție) are o singură intrare și 99 de ieșiri. Intrarea e deschisă tuturor celor ce se încumetă și izbutesc să-i treacă pragul, dar odată trecut de pragul ei, există riscul de a rătăci drumul, de a orbecăi ca într-un labirint, de a te lovi cu capul de toți pereții, precum un liliac, fără a mai găsi nici o ieșire. Asta i se poate întâmpla oricui, regizor sau actor, tânăr sau vîrstnic, atunci cînd, imprudent, întîrzie într-una din cele mai fascinante dar și primejdioase încăperi, situată la cîțiva pași de intrare, ai cărei pereți, acoperiți în întregime cu oglinzi, reproduc la infinit imaginea ameteitoare a propriei persoane.

Ajuns aici, primejdia cea mai mare este de a bijbi de unul singur, la infinit, printre suprafețele strălucitoare care îți reproduc chipul din toate unghiurile, dobîndind credința falsă că în sfîrșit, regăsindu-te pe tine însuși, ți-ai descoperit personalitatea, cîștigînd nu numai dreptul, ci și datoria de a-i călăuzi și pe alții, prin acest labirintic palat, în care e foarte ușor să intri și deosebit de greu să-l străbați către una din ieșiri; căci numai ajungînd la una din ieșiri poți afirma că ai parcurs unul din drumurile posibile, fapt care-ți permite s-o iei de la capăt, mereu, la nesfîrșit, descoperind de fiecare dată alte trasee și încăperi, unele goale, altele mirifice, dar niciodată (din păcate, sau din fericire), chiar pe toate.

Cocteau spunea că: „un artist poate deschide, bijbind, o ușă secretă, fără să înțeleagă niciodată că ușa aceasta ascunde o lume“.

Eu cred că asta i se poate întâmpla numai unui artist foarte grăbit. Cel ce se angajează să străbată cu disperare și liniște, cu siguranță, dar fără certitudine, cu prudență și cutezanță, aceste drumuri întortocheate, cu porțiuni citeodată bătătorite și alteori nedefrișate, izbutînd să descopere cit mai multe ieșiri din cele 99 posibile, poate fi considerat, pe drept cuvînt, un Artist!

1 martie 1982

A explica... inexplicabilul

Întors acasă, după o absență de două săptămîni, mă întîmpină Alexandru: — „Să știi că mi-a fost tare dor de tine!“

Convins că folosește un termen pe care îl reproduce din auzite, dar al cărui sens îi este străin, l-am întreb: — „Cum adică, dor?“... și explicația unui copil de patru ani și jumătate mi s-a părut surprinzătoare: — „seara, cînd mă culcam, închideam ochii și din cînd în cînd, venea cite un dor care-mi spunea că nu ești aici!“

Acest răspuns m-a făcut să înțeleg cît de greoaie pot deveni uneori încercările pseudoștiințifice ori sociologice-vulgare, de a explica pe scenă, cu mijloace antipoetice, aparițiile insolite din piesele shakespearene, de tipul vrăjitoarelor din Macbeth sau a stafiei regelui din Hamlet.

Repetînd în explicație cuvîntul pe care îi cerusem să-l explice, noțiunea de dor căpăta, într-o imaginație lipsită de prejudecăți, o consistență care trecea nestingherit de la abstract la concret, izbutînd să transmită exact o stare aproape imposibil de definit.

Poate că nici în artă inexplicabilul nu poate fi „explicat“, decît prin el însuși.

28 ianuarie 1976

Verificarea prin uitare

Există, în teatru, obiceiul ca asistenții de regie, să noteze cît se poate mai exact, mai amănunțit, ceea ce se stabilește într-o repetiție, în scopul de a nu se uita, de la o zi la alta, o serie de indicații sau rezolvări spontane, survenite în procesul elaborării spectacolului. Am fost întotdeauna împotriva acestei practici „mortale“, considerînd că ceea ce se uită de la o repetiție la alta sînt îndeobște acele lucruri care nu merită a fi reținute.

Verificarea prin uitare poate constitui un mijloc eficient de epurare a detaliilor nesemnificative, sau anorganice, în raport cu textul, acțiunea, comportamentul personajului sau structura actorului respectiv.

8 mai 1977